

František Jirsa: Církev a film, diplomová práce na KTF UK, Praha 2007 - resumé.

V první části práce je popsán vztah církve k filmu ve světle církevních dokumentů. Církev se zabývá filmem od jeho vzniku až do současnosti. Film jako obrazové médium je velice působivý a na některé skupiny ve společnosti může mít velký kladný nebo záporný vliv. Sám o sobě není ani dobrý ani špatný, je nástrojem v rukou producentů, režisérů, herců a dalších profesí podílejících se na výrobě filmu.

V první polovině dvacátého století byl film nejmasovějším druhem zábavy, proto je mu věnována v církevních dokumentech značná pozornost. Od padesátých let 20. století nastává celosvětový rozvoj televize a film je tak částečně odsunut do pozadí. Zatímco v první polovině dvacátého století církevní dokumenty především varují před špatným vlivem filmu a přinášejí konkrétní doporučení, jak se před tímto vlivem bránit, po Druhém vatikánském koncilu se začíná klást větší důraz na možnosti využití filmu k pastoraci a evangelizaci. Církevní dokumenty nás vyzývají, abychom filmy vnímali v kritickém duchu, abychom přemýšleli a snažili se porozumět tomu, co vidíme a slyšíme, a naučili se filmové umění správně hodnotit.

Ve druhé části práce je na základě kritérií z církevních dokumentů hodnocen obraz církve v českém hraném filmu. Od počátku vzniku filmu do konce roku 2006 bylo vyrobeno více než 2000 českých celovečerních filmů; v 223 filmech se objevuje role představitele církve.

Nejčastějším představitelem církve ve filmu je kněz. Ve většině případů je kněz pouze ve vedlejší roli, kdy ho vidíme jako vykonavatele křtu, svatby, pohřbu. Větší prostor je roli kněze poskytnut především v historických filmech.

Klášteř je v českém filmu zobrazován nejvíce jako místo protikladné ke světu. Život v řeholním společenství není hodnotou sám o sobě, ale je především opakem světa, místem, kde veškerý svobodný život ustává. Odchod do kláštera jako útěk ze světa byl oblíbeným námětem filmů hlavně v období první republiky.

Zobrazení představitelů církve v českém filmu je závislé na politické situaci a odpovídá postoji vládnoucího režimu ke katolické církvi. V období první republiky se ve filmu můžeme setkat s opilým feldkurátem nebo s opilým mnichem, ale najdeme zde také několik filmů, kde je kněz hlavním hrdinou a církev je zobrazena v příznivém světle.

S nástupem komunismu je vyhlášen boj proti církvi a kněz se ve filmu dostává do role zpátečníka nechápajícího potřeby lidu. Proti církvi se bojuje i marxistickým výkladem historie a v padesátých letech ve filmu dostává prostor idealizované husitské hnutí, jehož představitelé se vymezují proti katolické církvi, která stojí v marxistickém schématu na straně bohatých cizinců proti chudým Čechům.

Ve druhé polovině šedesátých let vzniklo několik filmů, kde mizí pejorativní přístup k představitelům církve a kněze vidíme jako člověka s jeho chybami i přednostmi. Někdy má přirozený strach ze zla kolem sebe, ale zlu nepodléhá a snaží se v rámci svých omezených možností lidem pomáhat. V období normalizace se kněz ve filmu příliš nevyskytuje, proti církvi již není z pohledu státu třeba otevřeně bojovat, církev je odsunuta na vedlejší kolej.

Na počátku devadesátých let měla církev velký kredit, její představitelé i církev jako celek se v průzkumech důvěryhodnosti objevovali na předních místech. Film s jistým zpožděním daným delším obdobím potřebným na přípravu a výrobu kopíroval tento vývoj, a tak vzniklo několik filmů, kde kněz a církev dostali větší prostor. Vlna zájmu o církev z počátku devadesátých let postupně opadla, což je vidět i ze skutečnosti, že postava kněze na počátku 21. století z českých filmů prakticky mizí.